

تصور ژئوپلتیک و گردشگری

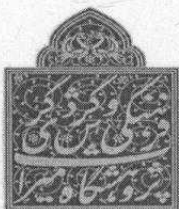
(با تاکید بر مناسبات ایران و مصر)

دکتر ناصر رضائی

عضو هیات علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

لیلا کیانی

دانش آموخته جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، دانشگاه خوارزمی



۱۳۹۷

سرشناسه	: رضائی، ناصر، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: تصور ژئوپلیتیک و گردشگری (با تاکید بر مناسبات ایران و مصر) / ناصر رضائی، لیلا کیانی.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۹ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۷۷-۲۴-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ۱۷۹ ص.
موضوع	: جغرافیای سیاسی
موضوع	: Political geography
موضوع	: گردشگری
موضوع	: Tourism
موضوع	: ایران - روابط خارجی
موضوع	: Iran - Foreign relations
شناسه افزوده	: کیانی، لیلا، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده	: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
شناسه افزوده	: Research Institute of Cultural Heritage & Tourism
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ع ۶/۳۹۱ JC
رده‌بندی دیوبی	: ۳۲۰/۱۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۳۳۹۸۲



مرکز معرفی فرهنگی

تصور ژئوپلیتیک و گردشگری (با تاکید بر مناسبات ایران و مصر)

تألیف/ به کوشش: ناصر رضائی، لیلا کیانی

طرح جلد: عباس امامی

چاپ و صحافی: انتشارات پادینا

شمارگان: ۲۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۷۷-۲۴-۷

ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۵۲۰-۶۰ دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۷۸۸

تارنما: www.richt.ir رایانامه: ecp@richt.ir؛ فروشگاه الکترونیکی کتاب: richtbook.ir

فهرست

۱۵.....	سخن ناشر
۱۷.....	پیشگفتار
۲۱.....	۱. فصل اول: کلیات
۲۱.....	مقدمه
۲۳.....	۱.۱. پیشینه روابط ایران و مصر
۲۶.....	۱.۲. تصور ژئوپلیتیک و روابط ایران و مصر
۲۹.....	۲. فصل دوم: مبانی نظری
۲۹.....	مقدمه
۲۹.....	۲.۱. تصور ژئوپلیتیک
۲۹.....	۲.۱.۱. ادراک
۳۲.....	۲.۱.۲. مراحل ایجاد ادراک
۳۳.....	۲.۱.۳. عوامل مؤثر بر ادراک
۳۴.....	۱.۱.۱.۱. زمینه‌های فردی
۳۴.....	ا. نیازها
۳۴.....	ب. گزینش و مقاومت یا دفاع ادراکی
۳۵.....	ج. آمادگی و انتظار ادراکی
۳۵.....	د. حالات انفعالی
۳۵.....	ه. تأثیر زبان و ترکیبات لفظی بر ادراک
۳۵.....	و. ادراک و تفاوت‌های فردی
۳۵.....	۱.۱.۱.۲. زمینه‌های اجتماعی
۳۶.....	ا. مجاورت
۳۶.....	ب. تجمع و ییوستگی
۳۶.....	ج. نظم و ترتیب و رنگ و نور
۳۷.....	د. وضع جسمی و کشش‌های درونی
۳۷.....	ه. آشنایی قبلی و آمادگی ذهنی
۳۷.....	و. نقش و متن و زمینه

۳۷.....	ز. شدت انگیزه و گیرندگی حواس
۳۷.....	ح. توجه کردن
۳۸.....	۲,۲ محیط
۳۹.....	۲,۲,۱ محیط جغرافیایی
۴۰.....	۲,۳ ادراک محیطی
۴۱.....	۲,۳,۱ عوامل مؤثر بر ادراک انسان از محیط
۴۳.....	۲,۴ جغرافیای رفتاری
۴۵.....	۲,۴,۱ شالوده‌های مکتب جغرافیای رفتاری
۴۷.....	۲,۴,۲ مفاهیم بنیادین در رفتارگرایی
۴۸.....	۲,۵ تصور
۵۱.....	۲,۵,۱ انواع تصور
۵۱.....	۲,۵,۱,۱ تصور مفرد
۵۱.....	۲,۵,۱,۲ تصور نسیت خیره
۵۱.....	۲,۵,۱,۳ تصور نسیت انشاییه
۵۱.....	۲,۵,۱,۴ تصور مرکب ناقص
۵۱.....	۲,۵,۱,۵ تصور بدیهی یا ضروری
۵۱.....	۲,۵,۱,۶ تصور نظری یا کسبی
۵۳.....	۲,۶ ژئوپلیتیک
۵۵.....	۲,۷ عوامل مؤثر بر ژئوپلیتیک
۵۵.....	۲,۷,۱ عوامل ثابت ژئوپلیتیک
۵۵.....	۲,۷,۱,۱ موقعیت جغرافیایی
۵۶.....	۲,۷,۱,۲ فضا و تقسیمات آن
۵۶.....	۲,۷,۱,۳ وسعت خاک
۵۶.....	۲,۷,۱,۴ وضع توپوگرافی
۵۷.....	۲,۷,۱,۵ شکل کشور
۵۷.....	۲,۷,۲ عوامل متغیر ژئوپلیتیک
۵۷.....	۲,۷,۲,۱ جمعیت

۵۷.....	۲،۷،۲،۲ منابع طبیعی
۵۷.....	۲،۷،۲،۳ نهادهای سیاسی و اجتماعی
۵۸.....	۲،۷،۳ تصور ژئوپلیتیک
۶۱.....	۲،۸ دیپلماسی گردشگری
۶۱.....	۲،۸،۱ دیپلماسی
۶۳.....	۲،۸،۲ تاریخ دیپلماسی
۶۳.....	۲،۸،۳ انواع دیپلماسی
۶۳.....	۲،۸،۳،۱ دیپلماسی سنتی
۶۴.....	۲،۸،۳،۲ دیپلماسی عمومی
۶۵.....	۲،۸،۳،۳ دیپلماسی سازمان‌های غیردولتی
۶۶.....	۲،۸،۳،۴ دیپلماسی اقتصادی
۶۸.....	۲،۸،۳،۵ دیپلماسی شرکتی
۶۹.....	۲،۸،۳،۶ دیپلماسی تجاری
۷۰.....	۲،۸،۳،۷ دیپلماسی بازرگانی
۷۰.....	۲،۸،۳،۸ دیپلماسی سایبر (رسانه‌ای، اینترنتی و دیجیتالی)
۷۲.....	۲،۸،۳،۹ دیپلماسی مسیر دوم یا دیپلماسی شهروندان
۷۲.....	۲،۸،۳،۱۰ دیپلماسی فرهنگی
۷۴.....	۲،۸،۳،۱۱ دیپلماسی صلح
۷۶.....	۲،۹ استراتژی‌های صلح
۷۶.....	۲،۹،۱ استراتژی‌های صلح‌سازی
۷۶.....	۲،۹،۱،۱ رژیم‌های بین‌المللی
۷۶.....	۲،۹،۱،۲ صلح‌سازی دورن‌کشوری
۷۶.....	۲،۹،۲ استراتژی‌های نگهداری از صلح
۷۷.....	۲،۹،۲،۱ دیپلماسی بازدارنده
۷۷.....	۲،۹،۲،۲ ارسال بازدارنده
۷۷.....	۲،۹،۳ استراتژی‌های احیاء صلح
۷۷.....	۲،۹،۳،۱ صلح‌سازی

۷۷.....	۲،۹،۳،۲. پاسداری از صلح
۷۸.....	۲،۹،۴. استراتژی‌های اجراء صلح
۷۸.....	۲،۹،۴،۱. تحریم‌ها
۷۸.....	۲،۹،۴،۲. اجراء صلح
۷۸.....	۲،۱۰. سیاست خارجی
۸۰.....	۲،۱۰،۱. اهداف سیاست خارجی
۸۲.....	۲،۱۰،۲. عوامل مؤثر بر شکل‌گیری سیاست خارجی
۸۲.....	۲،۱۰،۳. ابزارها و تاکتیک‌های اجرایی سیاست خارجی
۸۲.....	۲،۱۰،۳،۱. ابزار سیاسی - حقوقی
۸۲.....	۲،۱۰،۳،۲. ابزار اقتصادی - بازرگانی
۸۳.....	۲،۱۰،۳،۳. ابزار نظامی
۸۳.....	۲،۱۰،۳،۴. ابزار تبلیغاتی - ایدئولوژیک
۸۴.....	۲،۱۱. گردشگری
۸۵.....	۲،۱۱،۱. ارزش و اهمیت صنعت گردشگری
۸۵.....	۲،۱۱،۲. ویژگی‌های گردشگری
۸۵.....	۲،۱۱،۳. عوامل مؤثر در رشد گردشگری
۸۶.....	۲،۱۱،۴. اثرات گردشگری
۸۶.....	۲،۱۱،۴،۱. جنبه‌های مثبت گردشگری
۸۷.....	۲،۱۱،۴،۲. ابعاد منفی گردشگری
۸۷.....	۲،۱۱،۵. انگیزه‌های گردشگری
۹۰.....	۲،۱۱،۶. تقسیمات گردشگری
۹۰.....	۲،۱۱،۷. واژگان مورد استفاده برای مسافر در گردشگری بین‌المللی
۹۱.....	۲،۱۱،۸. گونه‌شناسی گردشگری
۹۳.....	۲،۱۱،۹. انواع گردشگری از نظر سازمانی
۹۳.....	۲،۱۱،۱۰. بازارهای گردشگری بین‌المللی در مقصدهای مختلف جهان
۹۴.....	۲،۱۱،۱۱. رشته‌های مرتبط با حوزه گردشگری
۹۵.....	۲،۱۱،۱۲. پیامدهای بالقوه توسعه گردشگری بر اشتغال

۹۵.....	۲.۱۱.۱۲.۱. ضریب تکاثری جهانگردی در اقتصاد ملی
۹۶.....	۲.۱۱.۱۳. لزوم توسعه گردشگری
۹۷.....	۲.۱۱.۱۴. برنامه جامع بازاریابی بین‌المللی
۹۷.....	۲.۱۱.۱۵. گردشگری الکترونیک
۹۸.....	۲.۱۲. دیپلماسی گردشگری
۱۰۰.....	۲.۱۲.۱. موضوعات حائز اهمیت در امر دیپلماسی گردشگری
۱۰۰.....	۲.۱۲.۲. رابطه دیپلماسی عمومی و گردشگری
۱۰۳.....	خلاصه فصل دوم
۱۰۸.....	۳. فصل سوم: محیط‌شناسی مسئله
۱۰۸.....	مقدمه
۱۰۹.....	۳.۱. سیاست خارجی ایران
۱۰۹.....	۳.۱.۱. عوامل مؤثر بر سیاست خارجی ایران
۱۰۹.....	۳.۱.۱.۱. موقعیت جغرافیایی
۱۱۰.....	۳.۱.۱.۲. سوابق تاریخی و فرهنگی
۱۱۱.....	۳.۱.۱.۳. اقتصاد، نفت و سیاست خارجی ایران
۱۱۲.....	۳.۱.۱.۴. ساختار نظام بین‌المللی
۱۱۳.....	۳.۱.۲. اصول سیاست خارجی ایران
۱۱۷.....	۳.۱.۳. اهداف ملی
۱۱۷.....	۳.۱.۴. اهداف فراملی
۱۱۸.....	۳.۱.۵. منافع ملی
۱۱۹.....	۳.۱.۶. جهت‌گیری‌های کلی سیاست خارجی
۱۱۹.....	۳.۱.۷. مأموریت‌های سیاست خارجی
۱۱۹.....	۳.۱.۸. شاخص‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
۱۱۹.....	۳.۱.۸.۱. اسلام‌گرایی
۱۱۹.....	۳.۱.۸.۲. ایران‌مداری
۱۲۰.....	۳.۱.۸.۳. جهان‌گرایی
۱۲۰.....	۳.۱.۸.۴. هژمون‌گرایی منطقه‌ای

۱۲۰.....	۳.۱.۸.۵. بیگانه‌ستیزی
۱۲۱.....	۳.۱.۸.۶ عدالت‌طلبی
۱۲۱.....	۳.۱.۸.۷ حمایت از جنبش‌های اسلامی و انقلابی
۱۲۱.....	۳.۱.۸.۸ عدم تعهد و جهان‌سوم‌گرایی
۱۲۲.....	۳.۱.۸.۹ امنیت‌گرایی
۱۲۲.....	۳.۱.۸.۱۰ تغییر و تداوم
۱۲۲.....	۳.۱.۸.۱۱ اهداف و سمت‌گیری‌های متعارض
۱۲۳.....	۳.۲ عوامل مؤثر بر شکل‌گیری قلمروهای ژئوپلیتیک جمهوری اسلامی ایران
۱۲۳.....	۳.۳ سیاست خارجی جمهوری اسلامی در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله
۱۲۳.....	۳.۴ منابع سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
۱۲۴.....	۳.۴.۱. منابع شخصی و فردی
۱۲۴.....	۳.۴.۲. منابع نقش‌گرایانه
۱۲۴.....	۳.۴.۳. منابع حکومتی
۱۲۵.....	۳.۴.۴. منابع ملی
۱۲۵.....	۳.۴.۵. منابع خارجی یا بین‌المللی
۱۲۵.....	۳.۵ اولویت‌های ذهنی و عملی جمهوری اسلامی ایران برای برقراری روابط با دیگر کشورها
۱۲۶.....	۳.۵.۱. سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران قبل از انقلاب اسلامی
۱۲۶.....	۳.۵.۲. سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بعد از انقلاب اسلامی
۱۲۷.....	۳.۶ سیاست منطقه‌ای ایران
۱۲۷.....	۳.۶.۱. جهان اسلام
۱۲۷.....	۳.۶.۱.۱. مناسبات ایران و جهان عرب
۱۲۷.....	۳.۶.۱.۱.۱. قبل از انقلاب
۱۲۸.....	۳.۶.۱.۱.۲. بعد از انقلاب
۱۳۱.....	۳.۶.۱.۲. مناسبات ایران و جهان غیر عرب
۱۳۱.....	۳.۶.۱.۲.۱. قبل از انقلاب
۱۳۲.....	۳.۶.۱.۲.۲. پس از انقلاب
۱۳۳.....	۳.۶.۲. مناسبات ایران و اسرائیل

- ۱۳۳..... قبل از انقلاب اسلامی ۳،۶،۲،۱
- ۱۳۴..... پس از انقلاب اسلامی ۳،۶،۲،۲
- ۱۳۵..... مناسبات ایران و غرب ۳،۶،۳
- ۱۳۵..... روابط با آمریکا ۳،۶،۳،۱
- ۱۳۵..... قبل از انقلاب اسلامی ایران ۳،۶،۳،۱،۱
- ۱۳۷..... پس از انقلاب اسلامی ایران ۳،۶،۳،۱،۲
- ۱۳۹..... روابط با اتحادیه اروپا ۳،۶،۳،۲
- ۱۴۰..... قبل از انقلاب اسلامی ایران ۳،۶،۳،۲،۱
- ۱۴۰..... پس از انقلاب اسلامی ایران ۳،۶،۳،۲،۲
- ۱۴۲..... مناسبات ایران و آمریکای لاتین ۳،۶،۳،۳
- ۱۴۲..... قبل از انقلاب اسلامی ۳،۶،۳،۴
- ۱۴۲..... بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ۳،۶،۳،۵
- ۱۴۳..... اهمیت استراتژیک کشور مصر در منطقه ۳،۷
- ۱۴۴..... سیاست خارجی مصر ۳،۸
- ۱۴۵..... عوامل مؤثر بر سیاست خارجی مصر ۳،۸،۱
- ۱۴۷..... اصول سیاست خارجی مصر ۳،۸،۲
- ۱۴۸..... جهت‌گیری‌ها و محورهای عمده سیاست خارجی مصر ۳،۸،۳
- ۱۴۸..... انقلاب مصر و رویکردهای نوین در سیاست خارجی ۳،۸،۴
- ۱۵۰..... سیاست منطقه‌ای مصر ۳،۹
- ۱۵۰..... جهان اسلام ۳،۹،۱
- ۱۵۰..... مناسبات مصر و جهان عرب ۳،۹،۱،۱
- ۱۵۳..... مناسبات مصر و جهان غیر عرب ۳،۹،۱،۲
- ۱۵۳..... روابط با ترکیه ۳،۹،۱،۲،۱
- ۱۵۳..... مناسبات با کشورهای آفریقایی ۳،۹،۱،۲،۲
- ۱۵۵..... مناسبات مصر و اسرائیل ۳،۹،۱،۲،۳
- ۱۵۸..... مناسبات مصر و کشورهای آسیایی ۳،۹،۱،۲،۴
- ۱۵۹..... مناسبات مصر و غرب ۳،۹،۱،۳

۱۵۹.....	روابط با آمریکا ۳،۹،۱،۳،۱
۱۵۹.....	روابط با اروپا ۳،۹،۱،۳،۲
۱۶۱.....	خلاصه فصل سوم.....
۱۶۶.....	۴. فصل چهارم: تاثیر تصور ژئوپلیتیک بر روابط گردشگری ایران و مصر.....
۱۶۶.....	مقدمه.....
۱۶۶.....	۴،۱. روابط سیاسی ایران و مصر.....
۱۶۶.....	۴،۱،۱. قبل از اسلام.....
۱۶۷.....	۴،۱،۲. بعد از اسلام.....
۱۶۹.....	۴،۱،۳. مناسبات ایران و مصر در چند دهه اخیر.....
۱۷۲.....	۴،۱،۳،۱. دوره قبل از انقلاب اسلامی ایران.....
۱۷۸.....	۴،۱،۳،۲. دوره بعد از انقلاب اسلامی ایران.....
۱۸۵.....	۴،۱،۳،۳. دوره بعد از انقلاب ۲۰۱۱ مصر.....
۱۸۷.....	۴،۱،۴. چالش‌های روابط ایران و مصر.....
۱۸۸.....	۴،۱،۴،۱. پروژه ایران هراسی و شیعه‌هراسی.....
۱۸۹.....	۴،۱،۴،۱،۱. اهداف پروژه ایران هراسی.....
۱۹۰.....	۴،۲. روابط گردشگری ایران و مصر.....
۱۹۳.....	۴،۲،۱. نقش واشنگتن و ریاض در قطع رابطه گردشگری ایران و مصر.....
۱۹۴.....	خلاصه فصل چهارم.....
۱۹۸.....	۵. فصل پنجم: کلام آخر.....
۱۹۸.....	مقدمه.....
۱۹۸.....	۵،۱. نتیجه.....
۲۰۳.....	۵،۲. راهکارها.....
۲۰۵.....	منابع.....

پیشگفتار

تصور ژئوپلیتیک در جهت‌دهی به ذهنیت زمامداران سیاسی و مناسبات کشورها، نقش مؤثری دارد. در این میان بخش عمده‌ای از مناسبات ایران و مصر که با فراز و فرود بسیار همراه بوده است، تابع تصور حاکمان دو کشور به‌ویژه نقش قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در خلق این تصور ژئوپلیتیک بوده است. به‌گونه‌ای که این مناسبات بیش از آن‌که تابع اراده‌ی ملت‌ها بوده باشد، تابع نقش‌آفرینی قدرت‌های فرامنطقه‌ای در جهت‌دهی به ذهنیت حاکمان مصری بوده که عمدتاً نیز با سوءظن همراه بوده است. شناسه‌ای که در جهت‌دهی به مناسبات گردشگری و عدم توسعه‌ی آن نقش داشته است.

در عصر جدید روابط ایران و مصر را در زمان حکومت قاجار باید در چارچوب روابط دیپلماتیک ایران با دولت‌های عثمانی، فرانسه و انگلستان جستجو کرد (قربان‌زاده آهنگری، ۱۳۸۲: ۱۴۳). اما به‌طور اخص، طی چند دهه اخیر مناسبات ایران و مصر تحت تأثیر یک رشته سوء برداشتها قرار داشته است. دولت ایران بنا به تصور خود احساس می‌کند مصر با توجه به موقعیتی که در جهان عرب (داعیه رهبری جهان عرب) و قاره آفریقا دارد می‌تواند به گسترش حوزه نفوذ ایران کمک کند؛ از این رو، علاقمند به برقراری رابطه با مصر است. مصر هم جریان‌های فعالی دارد که در چند دهه اخیر در حوزه اندیشه‌های اسلامی کار کرده‌اند.

پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و صلح مصر و اسرائیل در کمپ‌دیوید، روابط ایران و مصر را به شدت تحت تأثیر قرار داده و فصلی نو در تاریخ روابط دو کشور گشود (پیشگاهی‌فرد و امیراحمدی، ۱۳۸۸: ۱۶۳). به گونه‌ای که بعد از انقلاب اسلامی، به واسطه رویکرد انقلابی که بر دیدگاه رهبران انقلاب به ویژه شخص امام خمینی (ره) حاکم بود، ج.ا.ایران، یکی از اهداف خود را مبارزه با رژیم صهیونیستی به‌عنوان یک دولت نامشروع در منطقه خاورمیانه اعلام کرد. در مارس ۱۹۷۹ امام خمینی در پیام شدیداللحنی سادات را مورد سخت‌ترین حملات قرار داد. در فاصله ۳۷ روز از این پیام، امام طی دستورالعملی به دکتر ابراهیم یزدی، فرمان قطع روابط سیاسی با مصر را صادر کردند (علیزاده، ۱۳۸۴: ۱۴۲-۱۴۳). پس از قطع روابط، حمله تبلیغاتی دو کشور علیه یکدیگر شروع شد (پیشگاهی‌فرد و امیراحمدی، ۱۳۸۸: ۱۷۱).

این در حالی است که مصر به‌عنوان یک کشور اثرگذار در منطقه، با اسرائیل صلح کرده و مناسبات دیپلماتیک با این کشور دارد. این موضوع برای رهبران جدید ایران پذیرفتنی نبوده در نتیجه نوعی تصور منفی ژئوپلیتیک در روابط دو کشور شکل گرفته که این تصور ژئوپلیتیک تقریباً تا زمان مبارک تداوم داشت. با این حال، ایران همواره علاقمند به همکاری با مصر بوده اما مصری‌ها چندان علاقه‌ای نشان نداده‌اند. این عدم تمایل دولت‌مردان مصری به برقراری روابط صلح‌آمیز با ایران عمدتاً متأثر از عواملی چون کمک‌های دریافتی دولت مصر از دولت آمریکا و همچنین عربستان و فشارهای وارده از سوی دولت‌های غربی برای عدم برقراری رابطه با ایران است. به هر حال بعد از کناره‌گیری مبارک از

قدرت و به قدرت رسیدن اخوان المسلمین و در قالب آن به قدرت رسیدن جریان‌های سلفی، رویکرد این جریان‌ها با نوعی بدبینی به ایران همراه بود و تصور می‌کردند که برقراری رابطه با ایران به معنی گسترش حوزه نفوذ تشیع در مصر خواهد بود که این موضوع به ویژه برای سلفی‌ها پذیرفتنی نبوده و اعتراض و ناخروستی آنها را در پی داشته است. در نتیجه مانع از برقراری روابط بین ایران و مصر شده و با اعمال فشار توانستند مرسی را در وضعیتی خصمانه نسبت به ایران قرار دهند.

در توضیح این موارد می‌توان اشاره کرد که در سال ۱۳۹۱/ فوریه ۲۰۱۲ یک تفاهم نامه همکاری گردشگری بین رؤسای دفاتر حفاظت منافع دو کشور به امضاء رسید (خبرگزاری میراث فرهنگی: ۱۳۹۱) که در پی آن برای اولین بار بعد از ۳۴ سال، ۴۳ نفر گردشگر ایرانی به مصر سفر کردند. با این حال، هیچ‌گاه پروازهای منظم میان دو کشور برقرار نشد. بیشترین مخالفت با ورود گردشگران ایرانی، از سوی گروه‌های سلفی بود که ایران را به تلاش برای ترویج تشیع در مصر متهم کرده و خواستار قطع ارتباطات گردشگری با ایران بودند. همین مسائل بود که سبب شد دولت مصر، مکان‌های گردشگری ایرانیان را به چند محل خاص محدود کرده و سپس به صورت یک طرفه تفاهم‌نامه همکاری گردشگری را نقض کرده و همه روابط خود با ایران را در حوزه گردشگری متوقف و در بیان دلیل این کار، به نگرانی‌های امنیتی اشاره کند (www.islamtimes.org). در نتیجه این دست اقدامات مصریان در نظر ایرانی‌ها ناخوشایند نموده است.

بی‌گمان، تا زمانی که این تصور ژئوپلیتیکی برقرار است مناسبات میان دو کشور دوستانه نخواهد بود. هرچند این تصور عمدتاً یک‌طرفه است و مسئولان ایرانی طی سه دهه اخیر علاقمند به برقراری روابط دیپلماتیک و دوستانه با دولت مصر بوده اما مصری‌ها روی خوشی به برقراری رابطه با ایران نشان نداده‌اند. به نظر می‌رسد که مصری‌ها دچار نوعی ایران‌هراسی هستند و این برداشت منفی زمام‌داران مصر در عدم شکل‌گیری مناسبات دوستانه بین دو کشور مؤثر بوده است. متن حاضر بر این فرض استوار است که پیامدهای ژئوپلیتیکی تغییر رویکرد رهبران سیاسی ایران و مصر طی سه دهه اخیر در قالب رخدادهایی همانند قطع روابط دو کشور در سطح دیپلماتیک، موضع‌گیری رهبران دو کشور علیه یکدیگر در مسائل مربوط به اسرائیل و پیمان صلح کمپ‌دیوید، طراحی و هدایت پروژه ایران‌هراسی و معرفی ایران به عنوان خطری برای امنیت مصر که به پیدایش یک نوع تصور منفی ژئوپلیتیک علیه ایران انجامیده در قالب بروز واکنش‌های سلفی‌ها و سکولارهای مصری علیه جریان تشیع در ایران و برقراری روابط گردشگری بین دو کشور نمود داشته است.

و

در پایان از جناب آقای دکتر مراد کاویانی‌راد عضو محترم هیات علمی دانشگاه خوارزمی و استاد برجسته جغرافیای سیاسی به دلیل تلاش‌های فراوان و زحماتی که برای تدوین و گردآوری این نوشتار متحمل شدند بی‌نهایت سپاسگزاریم.

ناصر رضائی؛ لایلا کیانی